

TEZE

Univerzita Karlova, Filosofická fakulta,
Ústav Dálného východu, Japonská studia

Disertační práce

Jana Ryndová

Drama „Jošicune mezi květy sakur“.
Minamoto no Jošicune jako stratég, dvořan a literární mýtus.

The drama “Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees“.
Minamoto no Yoshitsune as a Martial Strategist, Courtier and
Literary Myth.

Autorka si v rámci disertační práce klade za cíl představit hru *Jošicune mezi květy sakur* (*Jošicune senbon zakura*) jakožto unikátní dílo japonského dramatu, které se vyznačuje značnou komplexností a zaujímá výjimečné místo v korpusu japonské literatury. Třebaže uvedená hra je co do svého významu srovnatelná s díly zpracovávajícími známou legendu o čtyřiceti sedmi věrných róninech, není ve větší míře přeložena do západních jazyků. Jsou zde ovšem dvě výjimky: anglický překlad (Jones, Jr., 1993) a německý překlad (Klopfenstein, 1982). Autorka při zpracování disertační práce vycházela ze srovnání těchto dvou překladů a z úplné verze původního textu (v podobě, ve které se text objevuje ve *Sbírce textů divadla džóruři Takedy Izumoa a Namiki Sósukeho* a ve *Sbírce textů loutkového divadla džóruři Júdy Jošia* – viz prameny Cunoda & Učijama a Júda). Z těchto dvou japonských zdrojů rovněž autorka pořídila vlastní překlad hry *Jošicune mezi květy sakur*, který je k disertační práci připojen.

Interpretaci hry *Jošicune mezi květy sakur* autorka začíná výkladem historického pozadí, ze kterého vzešla legenda o vojevůdci Jošicunem z rodu Minamoto. Tento výklad zahrnuje Jošicuneho život od období nepokojů éry Heidži (1159) kdy se narodil do jeho smrti (1189). Zaměření práce není primárně historické, proto se autorka v případě historických souvislostí omezila na základní informace převzaté převážně z japonské slovníkové a encyklopedické literatury (konkrétně z pramene Aoki). Zároveň autorka chtěla postihnout historicko – sociologicko – kulturní změny, které sehrály důležitou roli při přechodu od subtilní dvorské literatury k razantnějším dílům ze světa „rytířských eposů“ a válečných kronik. Zde se objevuje určitá míra srovnatelnosti s atmosférou evropského středověku, jak naznačují prameny Blomberg, Duus, Mass, Oyler či LaFleur, které upozorňují na duchovní paralely a spojitosti mezi středověkou literaturou a rytířským (či samurajským) kodexem.

Dále se autorka soustředí na vývoj, kterým prošla Jošicuneho legenda v rámci vývoje japonské literatury. Dochází zde k posunu od dvorské literatury období Heian k válečným kronikám (gunki), vznikají nové žánry a styly a Jošicuneho život je zde častým námětem. Přehlédnout nelze vliv *Kroniky rodu Taira* (prameny Tomikura a Fiala) a kroniky *Bájný Jošicune* (pramen Kadžihara). Existují též paralely s díly *Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů* (pramen Macuo & Minobe) a *Zrcadlo Východních provincií* (pramen Kiši & Nagahara). Na obecné úrovni se vztahem mezi středověkými kronikami a pozdějšími (zejména dramatickými) díly zabývá pramen Takehisa.

Z Jošicuneho příběhu se postupně vyvinul mohutný literární korpus. Šimazu Hisamoto, který je autorem nejstaršího a nejucelenějšího díla na téma Jošicuneho legenda a její literární zpracování, dělí nezměrné množství literárních děl ztvárňujících Jošicuneho legendu do několika velkých skupin podle žánru. V klasické literatuře lze Jošicuneho legendu sledovat zpět k žánru válečných kronik gunki a posléze k textům nó her (přesněji k

libretům jókjoku), krátkým komickým hrám kjógen a k ilustrovaným vyprávěním (sešitům otogizóši). V literatuře období Edo pak převládají žánry džóruři a kabuki. Autorka se při zpracovávání uvedeného mohutného korpusu opřela právě o Šimazuovo dělení, přičemž literární přehled doplnila podle potřeby z pramenů **Asahara & Kitahara, Haga & Sasaki, Ičiko, Kitagawa & Jasuda, Nišino, Nišizawa, Ósone a Sasano**.

Hra *Jošicune mezi květy sakur* byla adaptována pro loutkové divadlo džóruři a herecké divadlo kabuki, přičemž autorčin český překlad hry vychází z dřívější džóruři verze, byť se zde nabízí i otázka specifik adaptace jmenované hry pro divadlo kabuki. Jmenovat lze také žánr ukijozóši (vyprávění doprovázená četnými dřevořezy). S Jošicuneho legendou se tak setkáváme prakticky napříč všemi žánry a legenda je díky tomu stále živá. Hra *Jošicune mezi květy sakur* je svým způsobem modelovým literárním dílem a stejně tak příznačným dramatem 18. století, které reprezentuje jednu unikátní interpretaci Jošicuneho legendy.

Při zpracování údajů, které se týkají přímo hry *Jošicune mezi květy sakur* a souvisejících dramát autorka vycházela (kromě textu hry) z teatrologických materiálů encyklopedické a slovníkové povahy, stejně jako z materiálů konkrétnější povahy. Jedná se například o divadelní encyklopedii **Kawatakeho kolektivu**, o **Kurokiho Dějiny žánru džóruři**, o pramen *Metoda dramatu v žánru džóruři* Učijamy Mikiko, která se dlouhodobě zabývá právě výzkumem hry *Jošicune mezi květy sakur*, či o *Album divadla džóruři* (pramen **Takemoto**). Od rozboru jmenované hry a analýzy jejích motivů a postav pak následně autorka v závěru disertace přechází k celkovému obrazu Jošicuneho legendy v rámci japonské kultury. Kromě Jošicuneho postavy se v tomto světle jeví jako zvláště výrazná postava Jošicuneho vazala Benkeie (prameny **Minobe a Sugijama**). Zároveň se autorka zymýšlí nad možností přenosu uvedeného legendárního korpusu do evropského prostředí a nachází styčné body s hrdinským eposem *Píseň o Nibelunzích* a postavou Siegfrieda, která tvoří jeden z jeho pilířů. Těmito styčnými body jsou zejména nedotknutelnost, nadměrná odvaha, popularita, fyzická přitažlivost daného hrdiny a jeho úzká spjatost s osobní zbraní. Tato analýza se opírá o prameny **Grosse, Hansen, Iwasaki, Kodžima, Nakai & kolektiv, Nišizawa a Pokorný**.

Co se týče metodologického přístupu, autorka vychází z analýzy literárního prostředí, ze kterého vzešla hra *Jošicune mezi květy sakur* a na této analýze založené literární komparace, aby se mohla hlouběji zaměřit na důvody, proč se uvedená divadelní hra stala natolik silnou součástí japonského literárního dědictví a proč je její poselství do značné míry přenosné i do cizorodých kulturních prostředí, na první pohled vzdálených japonské mentalitě; autorka se domnívá, že odpovědí na otázku „univerzálnosti“ hry *Jošicune mezi květy sakur* by mohl být koncept kolektivního vědomí estetické hodnoty v díle Jana Mukařovského.

Hra *Jošicune mezi květy sakur*, na kterou se disertační práce soustředí, je bez nadsázky jedním ze stěžejních japonských literárních mýtů, respektive vrcholným literárně dramatickým zpracováním legend spojených s postavou vojevůdce Jošicuneho z rodu Minamotů. Od Jošicuneho nuceně dobrovolné smrti (1189) do uvedení hry *Jošicune mezi květy sakur* (1747) uběhlo více než pět a půl století. Navzdory tomu se autoři hry Takeda Izumo, Mijoši Šóroku a Namiki Senrjú cítili zavázáni do detailu navázat na příběhy ze středověkých kronik a starších divadelních her, které se vztahují k Jošicuneho postavě. V zájmu atraktivit díla a oživení legendy se autoři místy pochopitelně uchýlili též k vlastním interpretacím a inovacím. Ostatně hodnota díla spočívající v přidané interpretaci je zcela logickou, ba téměř nezbytnou součástí estetického vývoje takzvané klasické literatury. „Hodnota platí pro někoho, bez toho ji nelze myslit, to je obsaženo již v jejím pojmu. Kdybychom odhodnotili subjektu, změnila by se nám hodnota pod rukou v reálnou vlastnost hodnocené věci a stala by se tak záležitostí intelektuálního poznávání, podobného onomu, ba vlastně stejného s oním, kterým poznáváme například barvu věci. Pak by neexistovala ani hodnota, ani teorie hodnot.“¹ Je tedy nasnadě, že estetická hodnota uměleckého díla nemůže vzniknout, aniž by se v ní odrazila individuální interpretace, kterou do díla vnesl samotný autor, a ke které se postupně přidávají interpretace těch, kteří dané dílo v průběhu času reflektovali, ať už teoreticky nebo umělecky. V případě legend spojených s dramatem *Jošicune mezi květy sakur* je množství takovýchto interpretací přímo nepřeborné. Z Mukařovského konceptu estetické hodnoty zároveň vyplývá, že neodmyslitelnou součástí uměleckého díla a jeho různých interpretací je „duch doby“, tedy určitý zrcadlový obraz momentální společenské atmosféry, která více či méně odráží dosavadní vývoj náhledu na reflektované umělecké dílo. Právě proto autorka věnuje úvodní kapitulu hlubšímu pohledu do atmosféry doby, ve které se utvořily základy legend spojených s Jošicuneho postavou.

Schématicky lze vznik Jošicuneho legendy a její estetické hodnoty zobrazit následovně:

- ↓ Minamoto no Jošicune jako historický vojevůdce
- ↓ historický základ Jošicuneho legendy (korespondence, dobové kronikářské zápisy)
- ↓ literární základ Jošicuneho legendy (středověké kroniky)
- ↓ dramatický vrchol Jošicuneho legendy (hra *Jošicune mezi květy sakur*)
- ↓ prolínání Jošicuneho legendy do různých žánrů doplněné o individualizaci motivů a vznik estetické hodnoty

výsledek = možnost aplikovat estetickou hodnotu japonské legendy v nejaponském prostředí

¹ Mukařovský, s. 11 – 12

Na tomto místě by autorka chtěla sumarizovat nastolenou otázku estetické hodnoty Jošicuneho legendy a propojit metodologické východisko (Mukařovského estetickou hodnotu) s komparativní interpretací této legendy, která umožňuje propojení Jošicuneho postavy s postavou Siegfrieda z *Písně o Nibelunzích*. Již v samotném prostředí daných literárních korpusů (Jošicuneho legendy a *Písně o Nibelunzích*) lze spatřit dualitu prostředí císařského (královského) dvora a bitevního pole. Jošicune se ve hře *Jošicune mezi květy sakur* pohybuje na pomezí císařského dvora, bitevního pole a míst, kam ho děj hry zavede jako psance. Siegfried se v *Písni o Nibelunzích* pohybuje na pomezí burgundského dvora² a bitevního pole, je vazalem burgundského krále Gunthera a hrdinou z bitvy burgundských proti Sasům. Další významnou „kulisou“ je v případě Siegfriedova příběhu pochopitelně říše Nibelungů. Zde Siegfried zabije draka, vykoupe se v jeho krvi a stane se tak nezranitelným (kromě jediného místa na zádech, na kterém mu při koupeli ulpěl lipový list). Zároveň se stane pánem pokladu Nibelungů. Tato epizoda je v *Písni o Nibelunzích* zmíněna jen okrajově, přímo je známa ze severských ság na téma Siegfriedova příběhu. Lze nicméně tvrdit, že z hlediska obecného obsahu příslušných legend mají Jošicuneho i Siegfriedovy výjimečné schopnosti nadpřirozený původ. Jošicune je vyškolen kuramským tenguem, Siegfried své schopnosti získal od Nibelungů.

Dále je podstatná příslušnost Jošicuneho a Siegfrieda k samurajskému – rytířskému stavu. Tato příslušnost je jasně deklarována vztahem Jošicuneho a Siegfrieda k jejich zbraním, konkrétně k meči. Meč, kterým Jošicune spáchá v *Zápisích o Jošicunem* sebevraždu, byl ukován v Kuramě na zvláštní objednávku a nese jméno Imacurugi („Dvojsečný Okamžik“). Siegfriedův meč nese jméno Balmung (stejně byl pojmenován i meč jeho otce a podle severských verzí si jej Siegfried sám ukoval – v severských ságách se totiž navzdory tomu, že Siegfried má být původem dánský princ, traduje, že byl vychován kovářem). Právě Balmungem pak Siegfriedova žena Kriemhilda setne hlavu zrádnému vazalovi Hagenovi z Tronje, který z ní intrikou vylákal tajemství Siegfriedova jediného zranitelného místa a zapříčinil smrt jejího manžela. Meč se v obou případech stává takříkajíc nástrojem Osudu. V historickém dramatu meč často svým ostřím tvoří dějový předěl a stává se téměř živou součástí té které postavy. Na tuto dramatickou úlohu meče upozorňuje mimo jiné **Iwasaki Sodži** ve své studii *Meč a Slovo – Shakespearův smysl pro tragičnost času*. Tak jako je meč prodloužením Jošicuneho a Siegfriedovy ruky, tak silně je v jejich srdcích zakořeněn samurajský – rytířský kodex. Svou oddanost Jošicune a Siegfried projevují jednak (logicky) ženám, které se k hrdinům v obou případech cítí být díky jejich legendárnímu charismatu neodolatelně přitahovány, ale především svým lenním pánům.

² Burgundské království je v *Písni o Nibelunzích* situováno do povodí Rýna, neshoduje se tedy s francouzským Burgundskem a není jasné, kde přesně se mělo nacházet.

Jošicune nijak nezpochybňuje kroky svého bratra Joritomoa a Siegfried neváhá propůjčit kouzelnou čapku Nibelungů do služeb krále Gunthera (za pomoci čapky na sebe Siegfried bere Guntherovu podobu hned dvakrát, aby pro Gunthera získal islandskou královnu Brunhildu nejprve v souboji a posléze i v manželském loži – sám Gunther totiž není schopen překonat Brunhildinu pověstnou sílu). Tato dualita mezi láskou a vazalskou oddaností je pochopitelně zdrojem dramatických konfliktů a dějových zvratů, Jošicune i Siegfried jsou svým způsobem lapeni v prostoru, který je vymezen právě hranicemi jejich citů a jejich vazalské oddanosti, tím, „co chce srdce“ a tím, „co velí povinnost“.

Vidíme zde tedy určité paralely, které sahají za hranice japonské (potažmo německé národní literatury. A tyto paralely dle názoru autorky vznikají právě díky estetické hodnotě obou zvolených literárních mýtů. Mukařovský hovoří o estetické hodnotě vzniklé z kolektivního vědomí. „Odmítli jsme možnost pokládat hodnotu za reální vlastnost objektu, když jsme konstatovali účast subjektu (autora, recipienta... pozn. aut.). Ale je tu jiná možnost: předpokládat, že hodnota sama sice není reální vlastností hodnocené věci (v našem případě japonského dramatu *Jošicune mezi květy sakur*, případně celého korpusu Jošicuneho legendy, pozn. aut.), ale že jistá struktura této věci, jisté její uzpůsobení, které existuje nezávisle na hodnotiteli, je s to vyvolat, kdykoli se věc stane předmětem hodnocení, takovou a takovou její hodnotu (N. Hartmann). (...) Nezbavíme se obtíží, dokud nevsuneme mezi objekt a subjekt něco, čemu říkáme kolektivní vědomí. Kolektivní vědomí není ovšem psychologický stav jedince, ani pouhá abstrakce; kolektivní vědomí je místo, kde hodnoty existují. Subjekt, kterékoli individuum z kolektiva má ovšem volnost hodnotit, jak chce, ale vždy ono samo i jiní uvádějí jeho hodnocení. V kolektivním vědomí existuje ovšem i celá hierarchie hodnot: odtud pochopíme, že se tato hierarchie vyvíjí s historickým vývojem kolektiva. (...) V něm (kolektivním vědomí, pozn. aut.) hodnoty existují, ale také se rozvíjejí.“³ A o tuto existenci estetické hodnoty a její historický vývoj jde v dramatu Jošicune mezi květy sakur především. Díky kolektivnímu vědomí může český recipient souznít s téměř osm set let starou japonskou legendou a téměř tři sta let starým japonským dramatem na téma této legendy. Díky kolektivnímu vědomí si můžeme všimnout podobností mezi legendárním Jošicunem a bájným Siegfriedem. A že si takovýchto paralel mezi japonskou kulturou a nejaponskými kulturními korpusy v současnosti všímají mimo jiné i japonští umělci i teoretici, o tom svědčí například studie **Iwasaki Sodžiho**. Autorce samotné pak toto přemostění, jdoucí od Jošicuneho legendy přes Mukařovského estetickou hodnotu, ukotvenou v kolektivním vědomí, až k evropské literární mytologii, pomohlo hlouběji pochopit a definovat souznění, které vnímavý recipient cítí ve spojení s japonskou kulturou, i když nevzešel z japonského kulturního prostředí.

³ Mukařovský, s. 12 – 13

Seznam literatury

Aoki, Kazuo. *Nihonši daidžiten (Cyclopedia of Japanese history)*, 7 svazků. Tokio: Heibonsha, 1992 – 1994. ISBN 458213100X

Asahara, Jošiko & Kitahara, Jasuo (ed.). „Acumori“, in: *Mai no hon (Kniha tanců)*, edice *Šin Nihon koten bungaku taikei (Nové kompendium klasické japonské literatury, svazek 59)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1994. 620 stran. ISBN 400240059X

Blomberg, Catharina. *The Heart of the Warrior. Origins and Religious Background of the Samurai System in Feudal Japan*. Sandgate, Folkestone, Kent: Japan Library (Curzon Press Ltd), 1994. 226 stran. ISBN 1873410131

Cunoda, Ičiró & Učijama, Mikiko (ed.). Takeda Izumo – *Namiki Sósuke džóruri šú (Sbírka džóruri her Takedy Izumoa a Namiki Sósukeho)*, edice *Šin Nihon koten bungaku taikei (Nové kompendium klasické japonské literatury, svazek 93)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1991. 612 stran. ISBN 400240093X

Duus, Peter. *Feudalism in Japan*. New York: McGraw – Hill, 1993. 121 stran. ISBN 0070184127

Fiala, Karel (překl.). *Příběh rodu Taira*. Praha: Mladá Fronta, 1993. 477 stran. ISBN 8020403612

Grosse, Siegfried (edice, komentář a překlad do moderní němčiny; zrcalově publikovaný text ve středověké němčině odpovídá verzi Karla Bartsche a Helmuta de Boora). *Das Nibelungenlied*. Stuttgart: Reclam, 2002. 1045 stran. ISBN 3150006449

Haga, Jaiči & Sasaki, Nobucuna (ed.). *Kóčú jókjoku sóšo (Komentovaná série textů jókjoku)*. 3 díly. Kjóto: Rinsen Shoten, 1987. Druhé vydání. ISBN 4653016194 (1. díl); 4653016208 (2. díl); 4653016216 (3. díl)

Hansen, Walter. *Die Spur der Helden. Die Gestalten des Nibelungenliedes in Sage und Geschichte*. Bergisch Gladbach: Gustav Lübbe Verlag, 1988. 224 stran. ISBN 3785704968

Ičiko, Teidži (ed.). *Otogizóši (Pohádkové sešity)*, edice *Nihon koten bungaku taikei (Kompendium klasické japonské literatury, svazek 38)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1958. Sedmé vydání. 490 stran. BN 0107070X

Iwasaki, Sodži. *The Sword and the Word. Shakespeare's Tragic Sense of Time*. Tokio: Shinozaki Shorin, 1973. 264 stran. BA 09997720

Jones, Stanleigh H. Jr. *Yoshitsune and the Thousand Cherry Trees. A Masterpiece of the Eighteenth-Century Japanese Puppet Theater*. New York: Columbia University Press, 1993. 286 stran. ISBN 0231080522

Júda, Jošio (ed.). *Bunraku džóruři šú (Sbírka her loutkového divadla bunraku)*, edice *Nihon koten bungaku taikei (Kompendium klasické japonské literatury, svazek 99)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1965. 472 stran. ISBN 4000600990

Kadžihara, Masaaki (ed.). *Gikei-ki (Zápisky o Jošicunem či Bájný Jošicune)*, edice *Nihon koten bungaku zenšú (Kompletní sbírka klasické japonské literatury, svazek 31)*. Tokio: Shogakukan, 1971. 564 stran. ISBN 4096570311

Kawatake, Šigetoši & kolektiv. *Engeki hjakka daidžiten (Encyclopedia of theatre arts)*, 6 svazků. Tokio: Heibonsha, 1960 – 1962. BN 01712239

Kiši, Šózó & Nagahara, Keidži (ed.). *Zenjaku Azuma kagami (Celkový překlad kroniky Zrcadlo východních provincií)*. 6 dílů. Tokio: Shinjinbutsu Juraisha, 1976 – 1979. ISBN 440400771X (1. díl); 4404007817 (2. díl); 4404007884 (3. díl); 4404008007 (4. díl); 4404008147 (5. díl); 4404009593 (6. díl – dodatek)

Kitagawa, Tadahiko & Jasuda, Akira (ed.). *Kjógen šú (Sbírka frašek kjógen)*, edice *Nihon koten bungaku zenšú (Kompletní sbírka klasické japonské literatury, svazek 35)*. Tokio: Shogakukan, 1972. 593 stran. BN 00969659

Klopfenstein, Eduard. *Tausend Kirsbäume Yoshitsune. Ein klassisches Stück des japanischen Theaters der Edo – Zeit. Studie – Übersetzung – Kommentar*. Bern: Peter Lang, 1982. 421 stran. ISBN 3261048077

Kodžima, Cujosi. *Jošicune no higaši Adžia (Jošicuneho východní Asie)*. Tokio: Transview, 2010. 247 stran. ISBN 9784901510929

Kuroki, Kanzó. *Džóruři ši (Dějiny žánru džóruři)*. Tokio: Ao'isosha 1942. 581 stran. BN 05055016

LaFleur, William R. *The Karma of Words. Buddhism and the Literary Arts in Medieval Japan*. Berkeley: University of California Press, 1983. 204 stran. ISBN 0520046005

Mass, Jeffrey P. „Kamakura bakufu“, in: Jamamura, Kozo (ed.). *The Cambridge History of Japan. Volume 3 – Medieval Japan*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 1990. 712 stran. ISBN 0521223547

Macuo, Ašie & Minobe, Šigekacu & kolektiv. *Genpei seisuiiki (Kronika vzestupu a pádu Minamotů a Tairů)*, edice *Čúsei no bungaku (Středověká literatura, svazek 4)*, 6 částí. Tokio: Miyai Shoten, ad 1991. ISBN 4838210167 (část 1); 978–4838210343 (část 2); 978–4838210213 (část 3); 978–4838210220 (část 4); 978–4838210299 (část 5); 4838210272 (část 6)

Minobe, Šigekacu. „Denšó to sósaku. Benkei wo megutte“ („Tradice a tvorba. O Benkeiovi.“), in: Tokuda, Kazuo (ed.): *Otogizóši hjakka rjóran („Otogizoshi“ profusion of various flowers)*. Tokio: Kasama Shoten, 2008. 623 stran (plus 59 stran – rejstřík). ISBN 9784305703866

Mukařovský, Jan. „Problémy estetické hodnoty“, in: *Cestami poetiky a estetiky*. Praha: Československý spisovatel, 1971. 364 stran. BA 10424255

Nakai, Misato a kolektiv (editorský tým nakladatelství „Centrum Kjótských listů“). *Jošicune densecu wo juku – Kjó kara Óšú he (Po stopách Jošicuneho legendy – z Kjóta do kraje Óšú)*. Kjóto: Kyoto Shimbun Shuppan Center, 2004. 141 stran. ISBN 4763805398

Nišino, Haruo (ed.). *Jókjoku hjakuban (Sto textů jókjoku)*, edice *Šin Nihon koten bungaku taikai (Nové kompendium klasické japonské literatury, svazek 57)*. Tokio: Iwanami Shoten, 1998. 768 stran. ISBN 4002400573

Nišizawa, Ippó. *Denki saku-šo (O romantickém díle)*, in: *Šin gunšo ruidžú (Nově klasifikovaná sbírka různých textů)* – svazek 1 (celkem 10 svazků). Tokio: Daiichi Shoin,

1976. BN 02520357

Oyler, Elizabeth. „Yoshitsune at Koshigoe. Fealty Oaths, Fall from Grace“, in: *Swords, Oaths and Prophetic Visions. Authoring Warrior Rule in Medieval Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2006. 218 stran. ISBN 0824829220

Ósone, Šósuke & kolektiv. *Nihon koten bungaku daidžiten (Velký slovník klasické japonské literatury)*. Tokio: Meiji Shoin, 1998. 1446 stran (plus 40 stran – rejstřík). ISBN 4625400740

Pokorný, Jindřich (překlad a komentář). *Píseň o Nibelunzích a Nářek nad hrdiny Písně*. Praha: Odeon, 1989. 396 stran. ISBN 8020708286

Reischauer, Edwin Oldfather & Craig, Albert M. *Japan, tradition & transformation*, (revidované vydání). Sydney: Allen & Unwin, 1989. 352 stran. ISBN 0043740073

Sasano, Ken (ed.). *Kówakamai kjoku sú (Sbírka skladeb kówakamai)*. Tokio: Daiichi Shobo, 1943. 852 stran. BN 00989576

Sugijama, Hiroši. „Nihon rekiši ue no gimon džinbutsu recuden – Benkei“ („Biografie pochybných postav japonské historie – Benkei“), in: *Kaizó (Adaptace)*. Tokio: Kiyomizu Shoten, 1952, vol. 33, no. 10, s. 166 – 167 (celý článek: s. 154 – 167). AN 00365120

Suzuki, Ken'iči. *Jošicune densecu. Hógan biiki šútaisei (Jošicuneho legenda. Kompilace kapitánovy oblíbenosti)*. Tokio: Shogakukan, 2004. 238 stran. ISBN 4096261335

Šimazu, Hisamoto. *Jošicune densetsu to bungaku (Jošicuneho legenda a literatura)*. Kjóto: Daigakudo Shoten, 1977. 774 stran. Druhé vydání. BN 0259415X

Takehisa, Cujosi (ed.). *Čúsei gunki no tenbódai (Pohledem středověkých válečných zápisků)*. Ósaka: Izumi Shoin, 2006. 612 stran. ISBN 4757603789

Takemoto, Tojotake. *Džóruri fu (Album divadla džóruri)*, in: *Kinko bungei onči sóšo. (Sebraná laskavá moudrost blízké a dávné slovesnosti)* – 4. svazek, celkem 12 svazků. Tokio: Hakubunkan, 1891. Celkový rozsah díla *Džóruri fu* je 70 stran. BN 04996347

Tomikura, Tokudžiró. *Heike monogatari zenčúšaku (Kompletní komentář k Příběhu rodu Taira)*, 3 svazky ve čtyřech částech, edice *Nihon koten hjóšaku – zenčúšaku sóšo (Otevřená interpretace klasické japonské literatury – kompletní sebrané texty a komentář, svazek 9)*. Tokio: Kadogawa Shoten, 1966 – 1968. ISBN 4047610011 (svazek 1); 404761002X (svazek 2); 4047610038 (svazek 3 první část); 4047610046 (svazek 3 druhá část)

Učijama, Mikiko. „Džóruri no gikjoku sahó“ („Metoda dramatu v žánru džóruri“), in: *Nihon no koten geinó (Umění staré japonské literatury) – svazek 7 – Džóruri. Katari to ajacuri. (Džóruri. Vyprávění a manipulace.)*. Tokio: Heibonsha, 1970. 355 stran (příspěvek Učijamy Mikiko viz s. 191 – 221). ISBN 4582216072